

Bevezetés

Jelenleg hazánk területén rengeteg volt óvóhely található, melyek mára már funkciójukat veszítették, üresen és feleslegesen állnak. Budapest kerületei kimondottan sok ilyen épülettel rendelkeznek, számuk a legtöbb esetben meghaladja a 100-at, de frekvenciáltabb helyeken akár ez 400-nál is több. És mit kezdünk mi ezekkel? Jóformán semmit. Bár rengeteg potenciál rejlik bennük – melyet számos nemzetközi és pár hazai példával is alá lehet támasztani – se az önkormányzatok, se a vállalkozókedvű állampolgárok nem törődnek ezekkel. A kérdés nagyon sok oldalról megközelíthető, a kutatás során a jelenlegi helyzet és a potenciális lehetőségeken túl ezt a helyzetet jártam körül. A nehézségek és gátló tényezők feltárását követően megvizsgáltam egy gyakorlati megvalósítási lehetőséget, hogy hogyan lehetne a város számára is hasznos, már-már virágzó módon „befogni” ezen épületeket.

Néhány gyakorlati megvalósítás

Egy egyedi kiállítótér (The Feuerle Collection, -)

Egy kávézó (Artkatakomba, -)

Egy profi hangstúdió (Index architekten, -)

Kutatásom eredményeként egy olyan szakmai anyagot készítettem, mely alapján akár a budapesti, akár bármelyik nagyobb városunk önkormányzata el tudna indulni az óvóhelyek rehabilitációs projektjén. A továbbiakban célom, hogy minél több valakihez eljusson a téma, a releváns önkormányzatok foglalkozzanak a kérdéssel, kereteket biztosítsanak, és minél több vállalkozó szellemű állampolgár vágjon bele az óvóhelyek gazdasági hasznosításába

A kutatásom azon feltevésre épült, hogy a tényt, miszerint nincs már óvóhelyi minőségben ezen volt életvédelmi létesítményekre szükségünk, elfogadjuk. (Az indokolás az elkészült tanulmányban hosszasan kifejtésre került.) Így hát megvizsgáltam, hogy városfejlesztés szempontjából mit is lehetne ezzel az igen nagy ingatlanvagyonnal kezdeni. Néhány hazai és nemzetközi példán keresztül illusztráltam, hogy milyen ötletek fogalmazódtak meg másokban, milyen megoldások kerültek kivitelezésre.

Az V. kerület városfejlesztési koncepcióját tanulmányozva felfedeztem néhány olyan központi értéket és célt, melyek összefüggésbe hozhatóak az óvóhelyek hasznosításával is. A Kerület tervei tartalmazzák a Főváros iránymutatásait is, így igazából nagyon hasonlóak, mindössze apróbb egyedi vonásokkal rendelkeznek a környező kerületek ezen dokumentumai is. Ez azért lényeges, mert ugyan a javaslat a Belváros-Lipótváros igényeire és lehetőségeire lett szabva, az könnyen adoptálható más kerületek által is.

A kulturális élet és a helyi vállalkozók támogatásai voltak a fő szempontok az egyedibb ötletek megfogalmazásakor. E mentén tanulmányom során kiemeltam, hogy milyen prosperáló lehetőséget rejtene a volt óvóhelyek kimondottan az V. Kerület igényeit figyelembe véve. Például alkalmasak lennének üzletek, múzeumok, galériák, lakható épületek, publikus illemhelyek és a kulturális szórakozást megteremtő helyiségek kialakítására.

Ezt követően a felmerülő különböző problémákat, nehézségeket gyűjtöttem össze, és kerestem rájuk megoldási lehetőségeket. Megfogalmazásra került néhány konkrét lépés, mint például az ötletek a kerületi arcultí kézikönyvbe történő elhelyezése, a lehetséges támogatások és ösztönzők elrendelése. Az egész elkezdhető fővárosi, de akár egyéni kerületi szinten is. A lényeg, hogy bármilyen segítséget is szeretne egy önkormányzat adni ösztönzésül, azt világosan kommunikálni kell a nagyvilág felé, hogy eljusson a kreatív fülekhez.

A kivitelezhető lehetőségeket, a rendelkezésre álló környezetet és a nehézségeket is megvizsgálva úgy gondolom, hogy az elgondolás igen is megvalósítható. A témának van relevanciája, és bár valószínűleg az általam vázolt lépések nem a tökéletesek, kiindulásnak vagy inspirációnak jók lehetnek. Így hát tanulmányom során igyekeztem arra is felhívni a figyelmet, hogy ezen lehetőségekből bőven lehet meríteni, és hogy mennyire fontos párbeszédet létesíteni a témában, hiszen rengeteg lehetőséget rejtene ezen volt óvóhelyek.

A kutatási módszertan és megvalósításának menete

Először korábbi kutatásaim során összegyűjtött anyagok újra feldolgozására került sor majd megvizsgáltam, hogy melyik önkormányzat esetében lehetne a legrelevánsabb egy részletes tanulmányt elvégezni. Sajnos a vírushelyzet bekövetkezte után a személyes interjúk hiányában az egyik legtöbb potenciált rejtő budapesti kerületet kiválasztva az óvóhelyek szakirodalmát, releváns jogszabályokat, a témában korábban készített interjúimat és az online térben is elérhető források felhasználásával dolgoztam tovább. A kutatásnak fontos részét képezte egy 2012-es óvóhely kataszteri nyilvántartás is, mely tényszerű adatokkal szolgál a vizsgálódás során.

A megvalósíthatóság szempontját elemezve törvényeket és önkormányzati rendeleteket vizsgáltam, illetve a választott önkormányzat urbanisztikai projektjeit térképezem fel.

Az V. Kerület városfejlesztési terveit megvizsgálva közös pontokat kerestem, az értékteremtő lehetőségeket megragadva. A félév során kutatási munkám és a megszülető következtetéseket egy TDK dolgozat keretei között mutattam be. Címe: A volt óvóhelyek "újrahasznosításának" vizsgálata egy önkormányzati példán keresztül.

Jogszabályok:
1935. XII. t.c, 1935. a légvédelemről
1939. évi II. számú törvény
1940. évi 85.200. eln. lgv. számú rendelete a szükségóvóhelyek létesítésére kiadott utasításról
1964. évi I. törvény erejű rendelet. hely nélk.:ismeretlen szerző
1973. évi 3489/MT számú kormányhatározat
22/1992. (XII. 29.) KTM rendelet az életvédelmi létesítmények létesítéséről, fenntartásáról és békeidőszaki hasznosításáról
37/1995. (IV. 5.) Korm. rendelet az óvóhelyi védelem, az egyéni védőeszköz-ellátás, a lakosság riasztása, valamint a kitelepítés és befogadás általános szabályairól
125/2011. számú Intézkedés az életvédelmi építmények helyzetének felülvizsgálatára
2011. 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról
2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről. Budapest: ismeretlen szerző
2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról. Budapest: ismeretlen szerző
314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről
2015. 441/2015. (XII. 28.) Korm. rendelet a közigazgatási bürokráciacsökkentéssel összefüggésben egyes kormányrendeletek módosításáról
6/2020. (I.30.) számú önkormányzati rendelet a Belváros-Lipótváros Kerületi Építési Szabályzatáról
Budapest Főváros V. Kerületének Önkormányzata, 2017. Integrált Településfejlesztési Stratégia
Budapest Főváros V. Kerületének Önkormányzata, 2017. Településfejlesztési Koncepció

Kiemelt források:
Balogh, P. és mtsai., 1985. Kiegészítés a polgári védelem műszaki-mentő és óvóhely-szakszolgálat kiképzéséhez 1972-ben kiadott tansegédleteihez. Budapest: Építésügyi Tájékoztatói Központ.
Győröck, L. & Tóth, L., 2016. A lakossági óvóhelyek és a vezetési pontok alaprendeltetése, építészeti, gépészeti kialakulásuk közötti különbségek.. Műszaki Katonai Közlöny, 3. szám. kötet, p. 78.
Kozák, A. & Horváth Hornyacsek, J., 2012.. A polgári védelem kialakulása, szerepe a katasztrófavédelem egységes rendszerében. Bolyai Szemle, XXI. évf. 2. szám. kötet, p. 167.
Mórocz Árpád - Pellérdi Rezső, 2010. Az óvóhelyi védelem aktualitásának vizsgálata, avagy a 4-es metró és Budapest. Hadmérnök, 1. szám. kötet, p. 120.
Pataky, I., 1992.. A magyar polgári védelem (légoltalom) története 1935-1992.. Budapest: Polgári Védelem Országos Parancsnokság.
Petrezselyem, N., 2018. Az óvóhelyek története és jelenkori fejlesztési lehetőségei Budapesten. Budapest
Illetve a csatolt tanulmányban megjelölt egyéb internetes források.

Saját anyaggyűjtés:
Kocsik, P., 2018.. Interjú az óvóhelyek kialakulásáról, nyilvántartásáról és a változó szabályozásáról [Interjú] (06. 04. 2018.).
Kovács, Z. t. a., 2018.. Interjú a jelenleg is nyilvántartott óvóhelyekről [Interjú] (16. 04. 2018.).
Központi Statisztikai Hivatal, 2019. hely nélk.:ismeretlen szerző
Saját adatgyűjtés, 2018. Életvédelmi létesítmények Budapesten, a Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatóság 2011-ben elvégzett utolsó felmérései alapján.
Tóth, R., 2018.. Interjú az óvóhelyek 2000-es évek előtti hasznosításáról [Interjú] (05. 04. 2018.).